

Inkarnationens mysterium

Av biskop Anders Arborelius, karmelit

Något fullständigt nytt bryter in i vår värld i och med att Jesus föds i Betlehem. Något som alltid förblir nytt och aldrig blir gammalt. Sonen, han som är Faderns eviga glädje, blir också vår glädje, redan nu och sedan i all evighet. En glädje som förblir ung och ny, outtömlig i all evighet. En glädje som gör hela världen ny.

Med sin ankomst till världen vill Gud inte överrumpla oss, därför kommer han i människogestalt. Han anpassar sig till oss, för att vi också skall kunna anpassa oss till honom. ”I inkarnationens mysterium ville han dölja sin storhet och sin makt, men hans barmhärtighet strålar fram på alla håll och kanter”, säger Jean-Marie Vianney, kyrkoherden i Ars (1786–1859). Gud visar sig sådan han är i Jesus. ”Den ende Sonen, själv Gud och alltid nära Fadern, han har förklarat honom för oss” (Joh 1:18). Den osynlige, fördolde Guden gör sig synlig och påtaglig i en människa som är Gud. ”Gud blir sedd och Gud talar om Gud, som han har sett.

Gud kan inte förstås utom av Gud” (Hilarius av Poitiers). Uppenbarelsen har blivit fullkomnad när vi får se Gud i mänsklig gestalt. Gud förklarar själv för oss vem han är – och också vem vi är. Jesus uppenbarar Guds innersta för människan, och i honom uppenbarar Gud också människans innersta för henne själv. Där får hon se vad hon egentligen är. Hela Kristi sändning går ut på att göra henne till det som hon innerst inne är: Guds barn.

När Sonen blir människa, förenade han hela människosläktet med sig själv och gav det del av sin egen skönhet. Genom att anta vår skapade natur, upphöjde han allt skapat. Fadern klädde genom sin Sons gestalt de skapade varelserna ”i stor skönhet, därmed att han gav dem deras övernaturliga existens. Detta förverkligades när hans Son blev människa, och så upphöjdes människan till gudomlig skönhet och följaktligen allt skapat i henne, eftersom han förenade sig med naturen hos allt skapat när han gjorde sig till människa”, säger Johannes av Korset (*Andlig sång*, 5,4).

Genom Sonen får vi fritt tillträde till Fadern (Ef 2:18). Genom inkarnationen lyfts vi upp till en övernaturlig nivå, där vi får umgås med Gud. Vår bön är alltid ett deltagande i det som vida övergår våra naturliga krafter: den eviga dialogen mellan Fadern och Sonen i Andens enhet. Våra svårigheter i bönen beror till 99 procent på att vi ännu inte lärt oss använda våra övernaturliga organ utan envisas med att använda våra naturliga mekanismer. Men vår mänskliga oförmåga att be är samtidigt inkörsporten till bönen rike.

Det tillhör Guds pedagogik att först visa oss hur totalt oförmögna vi är. Först då blir vi mottagliga för hans undervisning. Det gäller inte bara bön utan allting i vår tillvaro. I alla hänseenden måste vi låta oss undervisas av Gud (jfr 1 Joh 2:27). Därför blir han också människa för att överlista oss som är mästare i att sätta oss till motvärn mot honom (jfr Rom 10:21). Inkarnationen är ett frälsningens mysterium, ett befrielseverk, men också en gudomlig list, ett Sonens "pojkestreck" för att lura alla alltför duktiga och vuxna människor. När Gud stiger ner i sin skapelse, som kvider och långtar, våndas och hoppas, befrias den från sin begränsning och självgodhet och får del i hans gränslösa glädje (och humor!).

Inkarnationen är en oförtjänt gåva, något som endast uttrycker Guds suveräna allmakt. Bara den Allsmäktige kan göra sig så fullkomligt vanmäktig. Inkarnationen är något helt unikt, som aldrig kan upprepas. Därför kan det aldrig bli tal om reinkarnation av något slag. Det räcker mer än väl med *en* inkarnation! Guds människoblivande är något definitivt och oåterkalleligt. Genom den har alla människor fått möjligheten att bli frälsta, ja, gudomliggjorda. Eftersom Gud har inkarnerats behöver inte vi re-inkarneras.

Både Gud och vi människor är helt unika. I den människoblivne Guden etableras en gemenskap som är både unik och universell. Bara i en enda människa har Gud inkarnerats. Men detta unika skeende har universella konsekvenser. Det gäller alla, men alla är unika och tar emot det på sitt helt personliga sätt. Därför är ingen människas förhållande till Jesus Kristus helt lik en annans. Varje gång någon möter honom sker något helt nytt, något som aldrig kan upprepas.

Inkarnationen berör inte bara Gud och oss, utan genom den blir hela skapelsen delaktig av Guds skönhet och får bada i hans ljus. "Ordet blev kött" säger Johannesevangeliet helt lakoniskt och sakligt (1:14), även om man i alla tider sökt ta udden av detta i sin realism högst chockerande påstående. Kristendomen är nästan alltid mer "materialistisk" än den gängse kulturen. Så var det både i den första kristna generationen, då kristendomen konfronterades med den antika, grekiska kulturfären, och i vår egen generation, som på ytan verkar nog så materialistisk, men i grund och botten snarare är mer dualistisk.

Vilken materialistisk livsuppfattning vågar vara så konkret, ja, opolerad att den säger att höjdpunkten i livet är att äta och dricka? Bara kristendomen vågar säga att den människoblivne Guden själv blir vår mat och dryck i eukaristin (jfr Joh 6: 51–56). Därför kan vi säga att vår tro är den sanna materialismen. Också det kroppsliga och materiella har blivit bärare av Gud. Materien blir genomlyst av den Helige, den alltigenom Andlige.

Samtidigt vet vi att det just är de trossatser som säger att Gud ingriper helt konkret i materien och blir närvarande och påtaglig där som är de mest svårsmälta. Så har det alltid varit, och i vår egen tid är det speciellt tydligt. Men inkarnationen kan inte bortrationaliseras. Utan den är kristendomen inte möjlig. Den sätter sin prägel på allt i den kristna tron, som har med allt att göra och just därför är allomfattande, katolsk.

Jungfrufödelsen är en prövosten för hela tron med dess högst materiella konsekvenser. Tror vi att Gud kan ingripa så radikalt i världens gång att han blir människa, då kan vi också bejaka att han kan bli det på ett helt unikt sätt. Jungfrufödelsen är en slags "tjänande" dogm, som understryker och förtydligar inkarnationens realism. Och faktum är att de som bortser från eller förnekar jungfrufödelsen inte heller kan bejaka Guds "materialitet" i Jesus Kristus, han som är "avlade av den Helige Ande" i Nasaret och "född av Jungfru Maria" i Betlehem och förblir verkligt närvarande i eukaristin.

Fadern låter sin Son födas som människa utan någon mans medverkan. Han låter den Helige Ande överskugga Jungfru Maria, och så frambringas Jesus Kristus i henne. Guds människoblivande är helt och hållet Guds verk. Sonens enhet med Fadern är så exklusiv och enastående att han inte kan ha någon annan far. Den enfödde Sonen är ett med sin Fader i den Helige Andes enhet. När så Guds Son kommer till världen och blir Människosonen, kan han därför inte ha någon jordisk far vid sidan om. Faderns faderskap i den gudomliga sfären motsvaras av Marias moderskap i den mänskliga sfären. Jesu Kristi födelse ur Jungfruns sköte här i tiden är en avglans av hans födelse ur Faderns sköte i evigheten.

Hela evangeliet vittnar om Jesu unika förhållande till sin himmelsks Fader. Hans innerliga förtrolighet med sin käre *Abba* är kärnpunkten i hans tillvaro. Det är Fadern han talar med i ensamheten på berget (jfr Matt 14:23, Mark 6:46, Luk 6:12, Joh 6:15). Det är också om Fadern han talar när han förkunnar sitt budskap för folket. Genom Jesus vet vi att *Abba*, Fader är "Guds mest sanna och verkliga namn, hans egennamn framför alla andra", som Kyrillos av Alexandria säger, "att säga *Gud* är helt enkelt att beteckna honom som alla tings herre och mästare. Att säga *Fader* är att närma sig en inre egenskap, eftersom det innebär att hävda att Gud har avlat."

Det finns en slags parallellism mellan Sonens avlelse i evigheten och i tiden. Jesu jungfruliga avlelse och födelse ur Maria är ett tecken på att något liknande sker inom Treenighetens inre, eviga liv. Allt pekar på Jesu väsensenhet med hans Fader och hans unika förhållande till honom. Samtidigt är Jesu födelse i Betlehem ett tecken på att han är alla människors broder. Han är verkligen *Immanuel*, Gud med oss (Matt 1:23). När Faderns enfödde Son blir människa, blir han den "förstfödde bland många bröder" (Rom 8:29).

Endast genom att låta sig födas på ett sätt som överstiger naturens vanliga ordning och stå över de naturliga släktbanden, kunde han bli allas vår broder. Han är vår broder i ordets fulla bemärkelse, och därför blir Maria också vår moder. Ingen av oss människor har större rätt än en annan att säga ”han är min bror”, för han är Marias ende Son. Ingen har ensamrätt till honom. Jesus Kristus har en ende Fader, men alla är hans bröder. Jungfrufödelsen har alltså frälsningsbetydelse för oss alla: vi blir hans bröder genom den och så förs vi in i det förtroliga brödraförhållandet med honom.

Vi kan formulera den yttersta konsekvensen av detta jungfrulighetens mysterium på ytterligare ett sätt: Jesus Kristus kan bara ha en enda brud, Kyrkan. Det är just där vi blir hans bröder – och bröder sinsemellan. Det är där han blir vår Brudgum. Det är där han ger sig själv till föda i eukaristin. Det är där vi får del av hans unika förtrolighet med Fadern, alltså det vi kallar bön. Bönen är ur vår synvinkel en dialog mellan Gud och människa. Men genom inkarnationen förs vi in i bödens innersta helgedom: dialogen mellan Fadern och hans Son i Andens enhet.

Kyrkofäderna brukar se på inkarnationen som en slags gungbräda: Gud sänker sig ner (grek. *katabasis*) och människan lyfts upp i höjden (*anabasis*). Gud har inte mycket att vinna på ett sådant byte, men människan har i gengäld så mycket större utbyte av det. ”Om hans kärlek har dragit honom så djupt ner från himlen att han kan göra sig lik oss, hur mycket måste han då inte längta efter att lyfta oss upp och göra oss lika honom. Det är en grym väg han har valt genom att ta på sig vårt elände och lidande för att kunna ge oss sin glädje och härlighet”, skriver Dom John Chapman (*Ur Spiritual Letters*). Jesu födelse i Betlehem kan förefalla idyllisk på ytan. Men på djupet är det långt ifrån någon idyll. Inkarnationen är början till en grym väg för Guds Son.

Han lägger sitt öde helt i våra händer, och något värre öde kunde han knappast ha valt. Människans klassiska fråga till Gud *varför* har alltsedan inkarnationen avlösts av Guds *varför* till människan. I Betlehem börjar vägen till Golgata för Guds Son. Krubban förebådar korset. En inkarnerad och korsfäst Gud kan vi inte längre fråga *varför*. Det är i stället han som borde ställa frågan till oss. Men han tycks vara för ödmjuk för det. Han väljer i stället att dela vårt elände och lidande för att vi skall få del av hans glädje och härlighet. ”Guds Son har förödmjukat sig och upphöjt oss. Han har gjort sig själv fattig och oss rika. Han har valt förakt och gett oss äran” (Jan van Ruusbroek). Genom inkarnationens saliga utbyte öppnas dörren för oss in till det yttersta, slutgiltiga äventyret: Treenigheten.

(Ur *Trosmeditation*, Karmeliterna, 1987)